

Přízračný stín postury aneb velmi spleťitá historie o špatném citování

The ghostly shadow of posture, or the very convoluted history of misquoting

I. Vařeka¹⁻³, R. Dvořák³

¹ Rehabilitační klinika FN Hradec Králové

² Lékařská fakulta, Univerzita Karlova, Hradec Králové

³ Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci

Souhrn: Metafora postury, provázející pohyb jako stín, je nedílnou součástí našeho chápání podstaty postury a jejího významu pro pohyb. Autorství je obvykle přisuzováno Robertu Magnusovi nebo siru Charlesi Sherringtonovi, jenže v obvykle uváděných pramenech se tato metafora nevyskytuje. Naše pátrání s využitím současných možností internetových knihoven a vyhledávacích nástrojů ukázalo, že původním autorem metafory byl zřejmě Ramsay Hunt, od kterého ji převzal Sherrington. Tento konkrétní příklad podtrhuje význam návratu k původním zdrojům a význam zodpovědného přístupu k citování, bez ohledu na to, jak úmorná činnost to často je, a také význam kritické četby odborného textu bez ohledu na auru či vavřínový věnec věnčící hlavu jeho autora.

Klíčová slova: postura – stín – metafora – špatné citování – původní zdroj

Summary: The metaphor of posture accompanying movement as a shadow is an integral part of our understanding of the nature of posture and its significance in movement. Authorship is usually attributed to Robert Magnus or Sir Charles Sherrington, but this metaphor does not appear in usually cited sources. Our search using the current capabilities of online libraries as well as search tools has shown that the original author of the metaphor was probably Ramsay Hunt, from whom Sherrington took it. This particular example underlines the importance of returning to the original sources and taking a responsible approach to citation, no matter how tedious this often is. Also, the importance of critically reading a professional text, regardless of the aura or laurel wreath surrounding the head of its author.

Key words: posture – shadow – metaphor – misquoting – original source

If I have seen further than others, it is by standing upon the shoulders of giants.
(Isaac Newton)

Úvod

Po letech jsme se opět začeti do prací našich učitelů a slovutných autorit oboru a při snaze dohledat jejich původní zdroje jsme začali narážet na řadu nesrovnalostí. Naším cílem není naše předchůdce nemilosrdně kritizovat. Jejich možnosti editace textu a vyhledávání zdrojů byly ve srovnání se současností velice omezené, těžkopádné a pomalé. Tím větší obdiv si zaslouží to, co sepsali, čím nás poučili a inspirovali.

V současnosti máme k dispozici online přístup k původním pracím a internet nám nabízí skvělé nástroje pro hledání konkrétních výrazů v rozsáhlých textech [1]. Otestovali jsme i pomoc umělé inteligence, ale musíme konstatovat, že její reálná úroveň je horší než žalostná. Drzost fabulací ohromila i nás, staré examinátory ošlehané vichry státních závěrečných i jiných zkoušek, kteří již vyslechli ledacos. I nadále jsme se proto plně spolehli pouze na vlastní inteligenci, pohříchu neumělou.

I když jsme si vědomi, že současný stav našeho poznání bude opět překonán a naše závěry nejspíše vyvráceny,

považujeme výsledek našeho bádání za natolik zajímavý, že ho sdílíme s odbornou obcí. Snad bude čtenářům memem, aby nepřebírali nekriticky citace z cizích prací, byť je i sepsaly ikony našeho oboru.

Postura jako stín

Magický přízrak postury, provázející pohyb jako stín, formuje naši představu organizace motoriky již řadu desetiletí. Všichni dobře známe a víme, jak zní ona slavná metafora. Autoři tohoto textu ji četli a slyšeli nesčetněkrát od svých učitelů a předchůdců a sami ji pak zodpovědně šířili mezi své

studenty [2–4] a vyžadovali její znalost u zkoušek. Na tento dnes již v pravém i dobrém slova smyslu mýtus jsme nedávno opět narazili a pokusili se dokončit to, co jsme před téměř čtvrt stoletím nedokázali. Tedy jednoznačně identifikovat autora tohoto inspirativního výroku, a to vč. jeho originálního textového znění [2]. Za průkopníky v oblasti zkoumání postury jsou považováni Rudolf Magnus (1873–1927), německý profesor farmakologie [5], a sir Charles Sherrington (1857–1952), zřejmě nejvýznamnější neurofyziolog 20. století [6], a dále Walter Hess (1881–1973) a Nikolai A. Bernstein (1896–1966) [7]. Při našem pátrání po původu slavné metafory jsme se zaměřili na práce prvních dvou, protože právě těm bývá její autorství přisuzováno.

V české verzi Vojtovy nejznámější publikace nalezneme výrok ***Each accurate movement starts from a definite posture and ends in the posture. More then, the posture follows the movement like a shadow***, který je přisuzován Magnusovi. Ten ho měl údajně přednést v roce 1916 při své přednášce před Royal Society v Londýně [8]. V seznamu literatury však Vojta tuto přednášku neuvádí a nedaří se nám ji nalézt ani v jiných zdrojích, a to vč. vlastního Magnusova přehledu jeho vlastních publikací [9]. Ani v jeho londýnských přednáškách z 20. let se nevyskytuje substantivum *shadow* [10,11]. Zmíněný výrok, či jemu podobný není uveden ani v přehledových texech věnovaných Magnusovi [5,12]. Zkrácenou anglickou verzi výroku přisuzuje Magnusovi i Kolář [13], ale bez bližšího určení zdroje. Na německých webových stránkách je také uváděna německá verze ***Jede Bewegung beginnt und endet in einer Haltung. Die Haltung folgt der Bewegung wie ein Schatten*** [14–16] s odkazem na Magnusovu nejvýznamnější publikaci z roku 1924 [17]. V této práci se však substantivum *Schatten* nevyskytuje, substantivum *Haltung* se v ní sice vyskytuje mnohokrát, ale ne v uvedené souvislosti.

Janda a další autoři citují údajný Sherringtonův výrok ***posture follows movement like a shadow*** [18–22] a odkazují přitom na jeho nejznámější práci [23], ve které se nám však tento výrok nedaří dohledat. Substantivum *shadow* se v ní vyskytuje pouze jednou, a to ve zcela jiné souvislosti. Kristjansson et al. ve svém textu dokonce uvádějí odkaz [*Sherrington 1906, p. 417*], což vzbuzuje naději, že odkazují na konkrétní stránku. Jenže tato Sherringtonova publikace má pouze 411 číslovaných stránek. Celé je to záhadnější o to více, že Kristjansson et al. neudávají odkaz na konkrétní stránku u žádné další citace ve svém textu. Proč ji tedy uvádějí zde? Mori cituje stejný výrok [24] a odkazuje na Sherringtonovu práci z roku 1910 [25], další autoři [26,27] odkazují na Sherringtonovu práci z roku 1915 [28]. Ani v jedné z nich však zmíněný výrok opět nenalézáme. Zajímavé je, že Sherrington naznačuje význam zevních sil slovy: ***...active postures may be described as those reactions in which the configuration of the body and of its parts is, in spite of forces tending to disturb them, preserved by the activity of contractile tissues, these tissues then functioning statically*** [29]. To je ve shodě s tím, k čemu jsme kdysi dospěli bez znalosti Sherringtonova textu [3], ale v pátrání po původu slavné metafory nás to nikam neposunuje. První nadějnou stopu nalézáme až v textu z roku 1932, ve kterém Sherrington jako spoluautor zmiňuje aforizmus ***posture accompanies movement like its shadow*** [30]. Sice nás těší Sherringtonovo verbum *accompanies*, což odpovídá námi prosazovanému *provází* [2] oproti obvyklému *následuje* (*follows*), jenže Sherrington zde neuvádí zdroj tohoto aforizmu, resp. metaforu. Až po dalším procházení Sherringtonových prací konečně nacházíme zmínku o původním zdroji. Sherrington píše: ***The importance of posture is emphasized sometimes by saying that it is the starting-point and the end-point for every movement. But posture, as Ramsay Hunt remarks, accom-***

panies "movement like a shadow" [41] [31]. A v seznamu literatury také skutečně uvádí odkaz [41] RAMSAY HUNT. *Arch. of Neurol. and Psychiatr.*, 1922, 10, 37 [32]. Po dohledání této práce se tak konečně dostáváme k originálnímu výroku, který zní:

Movement always starts from posture and terminates in posture. Indeed, posture follows movement like a shadow, adding strength, stability and accuracy to movement itself. In this sense the postural function is secondary and the automatic companion of movement. When movement ceases it serves to convert the muscle into a resting or static mechanism, which resists the continuous forces of gravity and atmospheric pressure [33].

Hunt již v této souvislosti na nikoho neodkazuje. To vzbuzuje naději, že konečně známe původního autora slavné metafory, nicméně již Aristoteles (384–322 př. n. l.) údajně tvrdil, že pohyb předpokládá posturu a že pohyb je to, co děláme mezi dvěma posturami [34]. Zda postura pronásledovala jako přízračný stín již Aristotela, či dokonce Platóna (428/427–347 př. n. l.), to nyní nedokážeme dohledat. Naopak už téměř jistě víme, kde má původ ono *follows* a tedy i české *následuje*, nicméně samotný Hunt ihned dodává, že postura je *společník* (*companion*) pohybu. K osobě Jamese Ramsaye Hunta (1872–1937) uvádíme tolik, že to byl americký neurolog, který popsal několik syndromů, z nichž nejznámějším je Ramsay-Huntův syndrom [35,36].

Již dále nepátráme, kdo je autorem současné nejznámější verze a co vedlo pozdější autory ke zmatečnému citování prací, ve kterých se výše uvedené výroky nevyskytují. Ani chyby a omyly při citování však nesnižují význam této okřídlené metaforu. Celá tato velmi spleť historie o špatném citování potvrzuje známou pravdu, že i shnilý ukazatel může ukazovat správný směr, stejně jako obézní lékař-kuřák, který pacientovi radí zhubnout a s kouřením přestat.

Závěr

Nebylo by spravedlivé přičítat veškeré výše uvedené chyby v citování na vrub dotyčných autorů. Jak již bylo uvedeno, jejich možnosti byly oproti těm našim současným velmi omezené. Také nároky na obsahovou a formální úroveň citací nebyly tak striktní jako dnes. Nicméně i dnešní úroveň citování má daleko k ideálu. Přesnost citací v renomovaných časopisech kolísá kolem 75–85 % [37,38]. Současně je zřejmé, že významným problémem je používání sekundárních a terciálních zdrojů, což má někdy až groteskní důsledky [39]. I navzdory své nejlepší snaze přehlédneme naše vlastní chyby při citování i samotné tvorbě textu, zatímco chyby ostatních vidíme okamžitě. Však *aniž jest co nového pod sluncem* [40], neboť stále platí ono biblické *vidíš mrvu v oku bratra svého, a v oku svém břeвна neznamenáš* [41]. Vracejme se tedy k původním pramenům [42], ale současně i texty právem uznávaných autorit čtème kriticky. A především nepřestávejme být kritičtí sami k sobě a budme vděční za konstruktivní kritiku.

Úvodní citát, jehož původním autorem ovšem není Isaac Newton, vyjadřuje obdiv a úctu k těm, z jejichž poznání a práce dodnes těžíme. Obojí považujeme za samozřejmé a přirozené, ale obdiv a úcta nás nesmí vést k bezmyšlenkovitému přebírání všeho, co kdy řekli či napsali. I přes svůj pronikavý intelekt a rozsáhlé znalosti to byli lidé stejní jako my, tedy omylní a chybní. A současně se naše poznání neustále vyvíjí. Važme si našich předchůdců a učitelů,

ale nepřehlížejme jejich chyby a omyly a učme se z nich. Svým způsobem je to jejich nejceněnější odkaz, protože nás tak pobízejí používat vlastní rozum na cestě za poznáním. Tak se toho neostýchejme a tomu nebraňme.

Literatura

1. Internet Archive. [online]. Available from: <https://archive.org/>.
2. Vařeka I, Dvořák R. Posturální model řetězení poruch funkce pohybového systému. *Rehabil Fyz Lek* 2001; 8(1): 33–37.
3. Vařeka I. Posturální stabilita. Část 1. *Rehabil Fyz Lek* 2002; 9(4): 115–121.
4. Dvořák R. Základy kinezioterapie. 3. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci 2007: 36.
5. Fischer JMO. A history of Magnus in the Alexander technique. *AmSAT J* 2019; 15: 29–35.
6. Smith R. The Embodiment of value: C. S. Sherrington and the cultivation of science. *Br J Hist Sci* 2000; 33(118 Pt 3): 283–311. doi: 10.1017/s0007087499004021.
7. Stuart DG. Integration of posture and movement: contributions of Sherrington, Hess, and Bernstein. *Hum Mov Sci* 2005; 24(5–6): 621–643. doi: 10.1016/j.humov.2005.09.011.
8. Vojta V. Mozkové hybné poruchy v kojeném věku. Včasná diagnóza a terapie. Praha: Grada Publishing, Avicenum 1993: 31.
9. Magnus R. Arbeiten aus dem pharmakologischen Institut der Reichsuniversität Utrecht. In: Magnus R. Körperstellung. Experimentell-Physiologische Untersuchungen über die Einzelnen bei der Körperstellung in Tätigkeit Tretenen Reflexe, über ihr Zusammenwirken und ihre Störungen. Berlin, Heidelberg: Springer 1924: 716–721.
10. Magnus R. Croonian Lecture: Animal posture. *Proc Biol Sci* 1925; 98(690): 339–353. doi: 10.1098/rspb.1925.0040.
11. Magnus R. Some results of studies in the physiology of posture. Part I and II. *Lancet* 1926; 208: 531–536, 585–588. doi: 10.1016/S0140-6736(01)27826-X.
12. Anonymous. Rudolf Magnus (1873–1927) physiology of posture. *JAMA* 1968; 205(11): 789–790. doi: 10.1001/jama.1968.03140370091023.

13. Kolář P et al. Rehabilitace v klinické praxi. Praha: Galén 2009: 38.
14. Internationale Vojta Gesellschaft e.V. Vojta-Diagnostik. [online]. Dostupné z: <https://www.vojta.com/de/vojta-prinzip/vojta-diagnostik/aspekte>.
15. Tänzer B. Praxis. [online]. Dostupné z: <https://www.xn--physiotherapie-tnzer-qzb.de/praxis/>.
16. Orthopraxis Mieter. Standort Hettstedt. [online]. Dostupné z: <https://www.orthopraxis-mieter.de/galerie>.
17. Magnus R. Körperstellung. Experimentell-Physiologische Untersuchungen über die Einzelnen bei der Körperstellung in Tätigkeit Tretenen Reflexe, über ihr Zusammenwirken und ihre Störungen. Berlin, Heidelberg: Springer 1924.
18. Janda V. Základy kliniky funkčních (neparetických) hybných poruch. Brno: Ústav pro doškolování středních zdravotnických pracovníků 1982: 54.
19. Janda V. On the concept of postural muscles and posture in man. *Aust J Physiother* 1983; 29(3): 83–84. doi: 10.1016/S0004-9514(14)60665-6.
20. Ivanenko Y, Gurfinkel VS. Human postural control. *Front Neurosci* 2018; 12: 171. doi: 10.3389/fnins.2018.00171.
21. Ivanenko YP, Wright WG, St George RJ et al. Trunk orientation, stability, and quadrupedalism. *Front Neurol* 2013; 4: 20. doi: 10.3389/fneur.2013.00020.
22. Kristjansson E, Björnsdóttir SV, Oddsdóttir GL. The long-term course of deficient cervical kinaesthesia following a whiplash injury has a tendency to seek a physiological homeostasis. A prospective study. *Man Ther* 2016; 22: 196–201. doi: 10.1016/j.math.2015.12.008.
23. Sherrington CS. The integrative action of the nervous system. New Haven: New Haven Yale University Press 1906.
24. Mori S, Ohta Y. Interaction of posture and locomotion and initiation of locomotion in decerebrate cats and freely moving intact cats. In: Grillner S, Stein PSG, Stuart DG et al. (eds). *Neurobiology of vertebrate locomotion*. Wenner-Gren Center International Symposium Series. London: Palgrave Macmillan London 1986: 55–71.
25. Sherrington CS. Flexion-reflex of the limb, crossed extension-reflex and reflex stepping and standing. *J Physiol* 1910; 40(1–2): 28–121. doi: 10.1113/jphysiol.1910.sp001362.

Konflikt zájmů: Autoři deklarují, že text článku odpovídá etickým standardům, byla dodržena anonymita pacientů a prohlašují, že v souvislosti s předmětem článku nemají finanční, poradenské ani jiné komerční zájmy.

Publikační etika: Příspěvek nebyl dosud publikován ani není v současnosti zaslán do jiného časopisu pro posouzení. Autoři souhlasí s uveřejněním svého jména a e-mailového kontaktu v publikovaném textu.

Dedikace: Článek není podpořen grantem ani nevznikl za podpory žádné společnosti.

Redakční rada potvrzuje, že rukopis práce splnil ICMJE kritéria pro publikace zasílané do biomedicínských časopisů.

Conflict of Interest: The authors declare that the article/manuscript complies with ethical standards, patient anonymity has been respected, and they state that they have no financial, advisory or other commercial interests in relation to the subject matter.

Publication Ethics: This article/manuscript has not been published or is currently being submitted for another review. The authors agree to publish their names and e-mails in the published article/manuscript.

Dedication: The article/manuscript is not supported by a grant nor has it been created with the support of any company.

The Editorial Board declares that the manuscript met the ICMJE “uniform requirements” for biomedical papers.

26. Rushworth G. On postural and righting reflexes. *Cereb Palsy Bull* 1961; 3: 535–543. doi: 10.1111/j.1469-8749.1961.tb10418.x.
27. Kurzeja P, Gasienica-Walcza B, Ogrodzka-Ciechanowicz K et al. Analysis of the ability to tolerate body balance disturbance in relation to selected changes in the sagittal plane of the spine in early school-age children. *J Clin Med* 2022; 11(6): 1653. doi: 10.3390/jcm11061653.
28. Sherrington CS. Postural activity of muscle and nerve. *Brain* 1915; 38(3): 191–234. doi: 10.1093/brain/38.3.191.
29. Sherrington CS. Postural activity of muscle and nerve. *Brain* 1915; 38(3): 217–218. doi: 10.1093/brain/38.3.191.
30. Creed RS, Denny-Brown D, Eccles JC et al. Reflex activity of the spinal cord. Oxford: Clarendon Press 1932: 147–148.
31. Sherrington CS. Quantitative management of contraction in lowest level co-ordination: Hughlings Jackson lecture. *Brain* 1931; 54(1): 20. doi: 10.1093/brain/54.1.1.
32. Sherrington CS. Quantitative management of contraction in lowest level co-ordination: Hughlings Jackson lecture. *Brain* 1931; 54(1): 28. doi: 10.1093/brain/54.1.1.
33. Hunt JR. The dual nature of the efferent nervous system. *Arch NeurPsych* 1923; 10(1): 80. doi: 10.1001/archneurpsyc.1923.02190250040004.
34. Meijer OG, Kots YM, Edgerton VR. Low-dimensional control: tonus (1963). *Motor Control* 2001; 5(1): 9. doi: 10.1123/mcj.5.1.1.
35. Slivka M. Ramsay-Huntův syndrom. *Neurol praxi* 2001; 2(3): 144–146.
36. Rosolanka R, Šimeková K. Ramsay-Hunt syndrome – a rare manifestation of relatively frequent condition. *Cesk Slov Neurol N* 2016; 79/112(2): 222–224.
37. Smith N, Cumberledge A. Quotation errors in general science journals. *Proc R Soc A* 2020; 476(2242): 20200538. doi: 10.1098/rspa.2020.0538.
38. Lazonder AW, Janssen N. Quotation accuracy in educational research articles. *Educ Res Rev* 2022; 35: 100430. doi: 10.1016/j.edurev.2021.100430.
39. Málek P. *Sondy pod povrch lékařské vědy*. Praha: Avicenum 1983: 99–107.
40. Ouředník P. *Aniž jest co nového pod sluncem*. Praha: Mladá fronta 1994.
41. Bible kralická. Matouš 7:3 [online]. Dostupné z: <https://cb.cz/budejovice/oldweb/cz/bk/Mt7.htm>.
42. Málek P. *Sondy pod povrch lékařské vědy*. Praha: Avicenum 1983: 32.

Doručeno/Submitted: 22. 9. 2025

Přijato/Accepted: 20. 11. 2025

Korespondenční autor:

doc. MUDr. Ivan Vařeka, Ph.D.

Rehabilitační klinika

FN Hradec Králové

Nezvalova 265

500 03 Hradec Králové

e-mail: ivan.vareka@fnhk.cz